

Такриз

ба автореферати диссертатсияи Қаюмова Хурилико Тагайевна дар мавзуи «Нақши анъанаҳои халқи тоҷикон дар ташаккули ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирии хонандагони синфҳои ибтидоӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01- Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ)

Мавзуи таҳқиқот аз ҷиҳати илмӣ ва амалӣ дорои аҳамияти калон аст, зеро имрӯз, дар шароити муосир, ки ҷомеа бо равандҳои гуногуни ҷаҳонишавӣ рӯ ба рӯ аст, тарбияи шахсияти ватандӯсту таҳаммулгаро аҳамияти махсус касб мекунад. Аз ин рӯ, тақвияти анъанаҳои миллӣ ҳамчун воситаи тарбиявӣ як иқдоми муҳим ва саривақтӣ мебошад.

Автореферати мазкур ба яке аз масъалаҳои мубрами ҷомеа ва низоми таҳсилоти муосир-тарбияи хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар руҳияи ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирӣ бахшида шудааст. Муаллиф нақши анъанаҳои халқии тоҷикро дар ин раванд мавриди омӯзиш ва таҳлил қарор дода, ҷойгоҳи онҳоро дар тарбияи насли нав ба таври илмӣ ва методӣ асоснок созад.

Тибқи анъана ҳадафҳои таҳсилот дар муассисаҳои таълимӣ дастрас намудани дониш ва маҳорату малакаест, ки хатмкунанда бояд аз худ намояд. Вале имрӯз чунин муносибат, яъне фақат аз худ кардани донишу малакаву маҳорат кофӣ нест. Имрӯз ҷомеа на ба ҳамадонҳои серғап ниёз дорад, балки ба шахсиятҳои муҳтоҷ аст, ки дар раванди зиндагӣ фаъол бошанд, мушкilotи ҳаёти ва касбии худро мустақилона ҳал карда тавонанд. Вазифаи муассисаи таълимӣ низ омода кардани хатмкунандагонест, ки ҳангоми мувоҷеҳ шудан ба ҳолатҳои сангин роҳҳои ҳалли мушкilotро худашон ёфта тавонанд, оқилонаву сарфакорона рафтор намуда, қарори қабулкардаи ҳешро асоснок кунанд.

Таълим дар синфҳои ибтидоӣ на танҳо ба хондани ҳарф ва рақамҳо, балки ба тарбияи ахлоқӣ ва фарҳангӣ низ диққат медиҳад. Анъанаҳо ва арзишҳои миллӣ дар шаклҳои гуногун, аз ҷумла дар рӯзномаҳои таълимӣ ва фаъолиятҳои дарсӣ, ба кӯдакон муаррифӣ мегарданд. Таҳсилоти ибтидоӣ ба

кӯдакон на танҳо маълумот медиҳад, балки тарзи зиндагии ҳамзистӣ ва сулҳомезро низ меомӯзад.

Нақши анъанаҳои халқии тоҷикон дар ташаккули ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирӣ дар синфҳои ибтидоӣ муҳим аст, зеро онҳо кӯмак мекунанд, то кӯдакон фаҳманд, ки муҳаббат ба Ватан ва эҳтиром ба дигарон як бахши асосии зиндагии шаҳрвандӣ мебошад.

Тавре ки унвонҷӯй таъкид мекунад, ҷойгоҳи анъанаҳои халқии тоҷикон дар ташаккули ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирӣ барои хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар ҷомеаи кунунии Тоҷикистон хеле муҳим аст. Ин мавзӯ ба тарбияи ахлоқии кӯдакон ва фаҳмиши онҳо дар бораи арзишҳои миллӣ ва фарҳангӣ таъсири калон мерасонад. Анъанаҳои халқии тоҷикон ба таври васеъ дар ташаккули пазириши шеваҳои дӯстӣ, сулҳпарварӣ, ва ҳамдигарфаҳмӣ нақш мебозанд. Дар зер баъзе ҷанбаҳои асосии ин мавзӯ аз сӯйи муаллиф баррасӣ ва таҳқиқ шудаанд:

Анъанаҳои халқии тоҷикон, аз қабилӣ асарҳои мардумӣ, шеърҳо, таронаҳо ва ҳикояҳои халқӣ, дар ташаккули эҳсоси муҳаббат ба Ватан ва кадрдонӣ аз таърихи он нақши муҳим доранд. Масалан, ҳикоеҳои қадими бобой ва дарсҳои таърихӣ онҳо ба кӯдакон мефаҳмонанд, ки Ватан бояд барои онҳо арзишманд бошад ва муҳофизати он низ вазифаи муқаддас аст.

Нақши анъанаҳо дар ташаккули сулҳпарварӣ:

Дар фарҳанги тоҷикон анъанаи сулҳпазирӣ тавассути осори адабию бадаиӣ гуногун, аз ҷумла ғазал, афсонаву ривоятҳои мардумӣ, ва таълимоти гузаштагон, интиқол ёфтааст. Бо ёдоварӣ аз дostonҳои халқӣ тоҷик, ҷашну маросимҳои маъмул, кӯдакон меомӯзанд, ки бо ҳамдигар дӯстона зиндагӣ кунанд, баҳсҳо ва низоъҳо бо роҳҳои сулҳомез ҳал намоянд.

Нақши анъанаҳо дар ташаккули таҳаммулпазирӣ:

Дар фарҳанги тоҷикон, ташаккулёбии маърифати таҳаммулпазирӣ низ қобили таваҷҷуҳ аст. Анъанаҳои гуногуни мардумӣ, ки дар онҳо арҷгузорӣ ба эҳтироми дигарон ва рафтори муаддбона ёдрас мегарданд, кӯдаконро водор мекунанд, ки ба якдигар ва аъзои ҷомеа эҳтиром гузоранд. Ҷомеаи фарҳангсолори тоҷикон бо таълимот ва тарзи зиндагии худ кӯшиш мекунанд, ки аз хусумат ва бенизomӣ канорагирӣ кунанд.

Ҳифзи арзишҳои миллий ва таърихӣ халқ:

Анъанаҳо ва расмҳои миллии тоҷикон, ки дар ҳар як ғӯшаи кишвар ҷашнҳои мухталиф ва маросимҳои махсуси ҳар сол доир мешаванд, кӯдаконро бо фарҳанги аҷдодии худ ошно мекунанд ва ҳисси ифтихор аз миллати хешро дар дили онҳо устувор мегардонанд. Муаррифӣ кардани расму оинҳо, осори адабони классик ва шеърҳои маъруфи мардумӣ ба тарбияи ватандӯстии кӯдакон мусоидат мекунанд.

Муаллиф дар кори худ нишон медиҳад, ки анъанаҳои мардумӣ, расму оинҳо, суннатҳои фарҳангӣ, урфу одат ва осори шифоҳии халқӣ дорои иқтидори бузурги тарбиявӣ мебошанд. Ӯ тавонистааст, ки робитаи байни арзишҳои миллии тоҷикон ва ташаккули сифатҳои ахлоқии кӯдакро (ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ, таҳаммулпазирӣ) ба таври возеҳ нишон диҳад.

Дар асоси таҳқиқоти гузаронидашуда, муаллиф як қатор тавсияҳои амалӣ ва методиро барои омӯзгорон ва мураббӣҳои синфҳои ибтидоӣ пешниҳод намудааст, ки метавонанд дар амалияи таълимӣ мавриди истифода қарор гиранд.

Дастовардҳои асосии тадқиқот:

- * Муайян намудани муҳтавои тарбиявии анъанаҳои халқии тоҷикон;
- * Пешниҳоди роҳҳои самараноки истифодаи онҳо дар тарбияи хонандагони синфҳои ибтидоӣ;
- * Таҳияи тавсияҳои методӣ барои омӯзгорон;
- * Исботи илмӣ таъсири мусбати арзишҳои анъанавӣ дар ташаккули шахсияти кӯдак.

Автореферат дорои муҳтавои илмӣ ва навгонӣ мебошад. Муаллиф масъалаи муҳими тарбияро дар заминаи фарҳанги миллий мавриди омӯзиши амиқ қарор дода, тавонистааст, ки хулосаҳои мантиқӣ ва пешниҳодҳои муассир ироа намояд. Мо таҳқиқи мавзӯи мазкурро анҷомёфта мешуморем ва итминон дорем, ки он метавонад ҳамчун замина барои таҳияи барномаҳои тарбиявӣ ва таълимӣ дар зинаи ибтидоии муассисаҳои таҳсилот хизмат кунад.

Автореферат ба талаботи муносири тадқиқоти илмӣ ҷавобгӯ буда, муаллиф сазовори гирифтани дараҷаи илмӣ матлуб мебошад.

Ҳамзамон, матни автореферат аз камбудихои мантиқӣ, имлоӣ ва техникӣ ҳолӣ нест, ки албатта қиммати таҳқиқотро коҳиш намедиханд, вале бояд ислоҳ шаванд.

Хулоса, автореферати диссертатсияи Қаюмова Ҳурилико Тағайевна дар мавзуйи «Нақши анъанаҳои халқи тоҷикон дар ташаккули ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирии хонандагони синфҳои ибтидоӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01- Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) мувофиқ буда, ба талаботи Низомнома оид ба Шурои диссертатсионӣ ва “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо қарори ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021 ба тасвиб расидааст, мувофиқат мекунад.

Доктори илмҳои педагогӣ,
профессори кафедраи забони русии
МДТ “Донишгоҳи давлатии тиббии
Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино”

У. Р. Юлдошев

Маълумот барои тамос:

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, хиёбони Сино 29-30.
Телефон: 985296478. E-mail: umarjon58@mail.ru

22.08.2025

Имзои У. Р. Юлдошев ро тасдиқ мекунам.

Сардори Раёсати рушди кадрӣ
МДТ “Донишгоҳи давлатии тиббии
Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино”,
номзади илмҳои тиб

Сафаров Б.И.